

*Acta synodi provincialis ducatus Gelriac et
comitatus Zutphaniensis, celebratae Arnhemii
MDCIX, 4, 5, 6 die Julii.*

Artic. I. Naest aenroeping des names Godes sijn met eendrachtige stemmen verkoren tot praesidem D. HENRICUS LEFFLERUS, assessorem D. ALBERTUS SYLKART, scribam D. HENRICUS BRUMANNUS.

¹⁾ Deze ondertekeningen zijn authentiek.

II. Die personen, met behoorlijcker credentie op desen synodo versche-
nen, sijn dese naevolgende:

ex classe Neomagensi :

HENRICUS LEFFLERUS,	}	d. h. e.	}	Nimegen,
HENRICUS HOLLINGERUS,				sGravenweert,

JOANNES GREVIUS, loco senioris, pr. tot Heteren,
D. doctor MICHAEL MANDEWIJL als olderling tot Nimegen ¹⁾;

ex classe Tilo-Bommeliensi :

ALBERTUS SYLKARDUS, dienaer des woorts tot Bommel,
ABRAHAMUS HASIUS, dienaer des woorts opt fort Nassouwen,
JOANNES LEURIUS, senioris loco, d. des woorts opt fort Andries,
HENRICK VAN HEUVEL, olderlinck van Tiel;

ex classe Zutphaniensi :

SEBASTIANUS DAMMAN, dien. des woorts tot Zutphen,
JOANNES VERSCHAGEN, d. des woorts tot Bredevoort,
ANDREAS SWABIUS, loco senioris, di. des woorts tot Almen,
JAN WENTHOLT, olderling tot Sutphen;

ex classe Arnhem. :

HENRICUS BRUMANNUS,	}	d. g. w.	}	Arnem,
JOANNES PLETTENBURG,				Wageningen,

die edele und erentfeste

FREDRICH VON GENT als olderling,	}	olderling	}	Arnhem,
RENERUS FRANCK,				olderlinck

ex classe Harderwicena :

WINANDUS JOANNIS, d. g. w. Elburg,
RUTGERUS VITTEUS, d. g. w. Epen,
ELARDUS VAN MEEN, loco senioris, d. g. w. Harderwijk,
DERICK VAN HERDE, olderling Hattem,
doch alsoo hi om reden hij hier niet gebleven is, is in siner plaetsen
geaccepteert JOANNES URBANUS, minister daerselbst.

Van wegen des E. Hoves van Gelderlant: die erentfeste und hoochgeleerde
heer doctor FREDRICK VAN DEN SANDE, raet und momboir des forstendombs
Geldre und graf. Zutphen.

Van wegen der kercken van Zuijthollandt: D. FESTUS HOMMIUS, d. g. w.
Leiden.

Van wegen der kercken Noorthollants: D. SAMUEL BERTHOLDI, d. g. w.
Monickedam.

III. Het sijn daerna die acta des laestgehoudenen synodi van Gelderlant

¹⁾ „tot Nimegen” ontbr. in S en T.

voorgelesen. End aengaende articulum ejusdem quintum werden nochmaels die classen vermaent, niet alleen ¹⁾ die namen derselver, die bij den Jesuiten studeren, volkomenlijk te melden, maer oock die namen der plaetsen, vanwaer ²⁾ sij sijn, waer sij studeeren, wat ouderen sij hebben, end andere circumstantien, sooveel hem mochten bekent sijn; alsoo oock die naemen ende volkomen beschrijvinge derselven, die in concubinato, adulterio etc. sitten, opdat dieselve personen, recht gemeldet sijnde, van het E. Hof gestraft mochten werden.

III. Wat articulus septimus seit, wert den broederen wederom vlijtich recommendeert. Ende wert goetgevonden, dat ene ut onse particuleren synode genomineert worde, diewelcke met toedoen van anderen synodorum deputatis bij die h. S. Generael aenhoude, dat toch metten eersten nationalis synodus gehouden mochte werden. Ende is daertoe genomineert JOANNES FONTANUS.

V. Die synodus vermaent den bruderen des Sutphensen classis, dat sij, naevolgende die andere classen, haere ministros daerto willen houden omme Confessionem Belgicam ende Catechismum te onderschrijven, volgende die acta synodi nationalis.

VI. Op den 18 articul des voorgaenden synodi sal vlijtich gelettet ende sulx per deputatos synodi wederom den E. Hove voorgesteldet worden.

VII. Alsoo synodus verstaet, dat het lant van Gelder hem annex hout der heerlickeit van Anholt, wort goetgevonden bij den E. Hove an te holden, dat hetselve bevorderen wille, dat oock idem exercitium religionis aldaer als int lant van Gelder geuseert werde.

VIII. Op het versoeck HENRICI ELBERI ende recommandatie voor hem door die dienaers van Wesel, dat hi mochte tot den kerckendienst promoveert worden, heeft die synodus van wegen sijn voorgaende leven hem daertoe beswaert gevonden, doch naer instantlijk aenholden HENRICI is van den zynodo den classibus vrijgelaten, so ene derselven hem op haer goetduncken tot den kerckendienst accepteren wilde, sulx in haer wilkeur ende discretie te staen.

IX. Op dese synode is verschenen die predicant van Ingen, JOANNES GALENUS, versoeckende dat die synodus in sinen name wille intercederen

¹⁾ „alleen” S heeft „alle”. ²⁾ „vanwaer” S en T hebben „daer”.

bij het E. Hof, dat hij jaerlix sine beloofde volle tractement van 400 gl. sonder ontrecking van ijets mochte ontfangen, twelck hem synodus belooft heft.

X. Aengaende het ijrste gravamen classis Neomagensis, spreckende van ene gemene lantschole aen te stellen, is nae insicht der saken bevonden, dat voor desen tijt, voordat men tot die gemene lantsregiering gekomen is, niet vruchtbaerlick arbeiden sal kunnen, namentlijk om niet van wegen enes quartiers maer der gantschen lantschap ene gemene schole an te stellen. Ende sal die synodus oft haere gedeputeerde, wanneer die gemene lantsregiering mochte vallen oft andere goede gelegentheyt sich presenteeren, den scholarchen des gymnasii Veluenschen quartiers, hiertoe versocht sijnde, verschriven mede toe delen aen die lantschap, dat haere E. gelieve het vorige deses artikels te effectueren.

XI. Nu nopende die tweede propositie ejusdem classis, vragende oft den deputatis synodi ende classium niet meerder macht en konde gegeven worden, ende oft sij niet over die twe jaren in sulcke bedininge bliven sullen, wort op beide vragen geantwoort: neen, doch bij die eerste dit bijgevoecht, dat indien haere macht, die haer nae luit des nationalen synodi gegeven wort, geinfirmceert waer, dat alsdan dieselve sal geredintegreert worden.

XII. Aengaende het ijrste gravamen classis Tilo-Bomm., spreckende van die collatie eener personaetschap ¹⁾ tot Avezaet, van die abdisse tot Toorn aen enen jongelinc van vertien jaren geschiet sijnde, die als pastoor sulx gebruecket ende nochtans tot sulcken dienst onbequaem is, wort hetselve aen het E. Hof geremitteert.

XIII. Het derde gravamen, spreckende van die continuatie van die reformatie in Maes ende Wael, is alreets voor desen bij den E. Hove in acht genomen, ende hopen dagelix daerin te sullen versien werden sooveel mogelijk.

XIII. In den vierden gravamine was gevraecht, hoe men het houden souden met enen sekeren jongman binnen Tiel, die aldaer wetlick een eerlicke dochter heft getrouwt, maer des anderen daechs, hoewel sonder oorsaeck, sulcke trouwe van haer gereposceert, alsoo hi oock dieselve van haer willich end met wetenschap harer ouderen heft ontfangen, is daernaer nae Yselstein gegaen, heft daer een ander getrouwt ende usitato eccl. ²⁾ modo met haer int houlijck ingesegent geworden, diewelck naderhant overleden

¹⁾ „eener personaetschap” T heeft „eenes persoons”. ²⁾ „usitato eccl.” S en T hebben „debito ecclesiae”.

is. Quaeritur: indien hij bij die kercke van Tiel, willende treden tot het tweede houwelick, versocht proclamatiën ende bevestiging, wat dan daerin te doen waere? Resp., dat hem alsdan noch proclamatie noch bevestiging behoort geweigert te werden, hoewel hij doch door gelegenheit censura ecclesiastica van wegen siner voriger lichtveerdicheit scherpelijck sal gestraffet werden.

XV. Aengaende secundum gravamen classis Zutphaniae, vragende hoe te remedieren sij, dat enige afgodische figuren, bij enige bibelsche caerten aen di siden gevoecht, niet tot schandael mochten strecken, acht synodus, dat men genoegh versekert is sulckes met weten ende willen des autoris van die karten niet geschiet te sijn, verhopende dat in herdrucking sulx sal verhoedet werden.

XVI. Aengaende het derde gravamen, daerin gevraecht wort, hoe die dagelixe inbreucken ende verminderingen der renten ende goederen, certyjts tot den kerckendienst gedestineeret, voort te komen sij, wort daerop voor desen tijt goetgevonden, dat een ijegelijck in sijn quartier bij den magistrat die beste middelen sal aenwenden ende bearbeiten, dat dit gemediceert worde.

XVII. Die synodus vint goet, dat niemant om continuelick te predicken worde toegelaten sonder voorhenen geexamineert ende also wettelicken tot den kerckendienst toegelaten te sijn.

XVIII. Wort oock gadviseert, dat die testimonia der dienaren der kercken oft oock derselven, die tot sulcken dienst aspiereren, niet sullen voor goet gekent worden, tensij dat sij medebrenge getuichenissen ¹⁾ van die laetste plaetse, daer sij geleeft oft ²⁾ gedienet hebben.

XIX. Alsoo D. URBANUS, m. ³⁾ tot Hattem, een boeck heft publice laten utgaen, genoemt sijnde Notae in Bellarminium tegens GRESSERUM buten kenniss der deputaten des synodi, so isset dat de synodus dese maniere van doen niet kan voor goet kennen, aengesien hetselve expresselick tegens die articulos nationalis synodi is stridende. Doch op deprecatie siner schult, seggende sulckes door onvorsichtheit geschiet te sijn, heft men hem hetselve voor ditmael ten besten gehouden. Bij desen nochtans wort niet alleen hem, maer allen dienaeren der classium, scherpelijck ingebonden, dat sij geen boecken laten utgaen oft oversetten op sulcker wijze, op pene

¹⁾ „getuichenissen” S en T hebben „goede getuijchnissen”. ²⁾ „oft” S en T hebben „ende”. ³⁾ „m” S en T hebben „minister”.

van suspensie hares dienstes. Ende soo ijt desgelijcks van anderen geschiet ware, sulx en kan de synodus niet lauderen. Wort oock daerbij gevoecht, dat noch die synodus, noch de respective classes, het patrocinium des boecks D. URBANI sal oft kan annemen, soo ijt ab adversariis daertegen gedaen worde, maer sullen veelmeer, indien het die noot vereischte, oentlick ende publice getuigen hetselve buten haren weten ende wille geschiet te sien. Ende soo bij den broederen des synodi int gemelde boeck ijts werde gevonden verbeteringe weerdich, hiertoe sal hi gehouden wesen te veranderen, tot welcken einde om het gemelde boeck te revidereen, soo haest als het mogelijk is, die deputati synodi belastet sijn.

XX. D. ALARDO MENIO versoeckende nomine ecclesiae Hardervicenaë bij den synodo een intercessie aen die E. h. Gedeputeerden om haer tot onderhout tertii ministri te helpen, is hem geconsenteert.

XXI. Die classis synodael sal altijts bij tiden voor Pinxtren den classen tot het synodum verschriven ende die classen sullen gehouden sijn haere gravamina altijt voor Pinxteren aen den classe synodael over te senden.

XXII. Die gravamina classium sullen mixte in enen cedel bi malckandren gevoecht ende alsoo enen ijderen classi wederom toegesonden worden, sonder enes iegelicken classis gravaminibus titulum voor te stellen.

XXIII. De synodus vermaent die classen, daer het nae haer goetduncken soude stichtelick wesen, altijts neffens andere dienaren enen opten synodum te senden, dieweke het vorige jaer daer oock gewesen was, doch laet daerin een ijgelicken classi sine vrijheit.

XXIII. Inspectores classium sijn dese: tot Niumegen JOANNES COETSIUS ende JOANNES GREVIUS, in den clas van Tiel ende Bommel ALARDUS DE VRIES ende HENRICUS LEO, te Sutphen WILHELMUS BAUDARTIUS ende CASPARUS SOLINGIUS, te Harderwijck ALARDUS MEENIUS ende WINANDUS JOANNIS, Atnem BALTHASAR HYDOREUS ende JOANNES FONTANUS.

XXV. Tot den dienst gotlicken wordes sijn in desen jaere in den classibus aengecomen:

Neomagensi: JOANNES LOTICHIOUS ¹⁾, d. tot Horsesen, WILHELMUS FRANCK, d. tot Valburg, CHRISTIANUS ELSTRAET ²⁾, d. tot Angeren, D. HUBERTUS

¹⁾ „Lotichius” S en T hebben „Letichius”. ²⁾ „Elstraet” S en T hebben „Elsdrot”.

LIESSELIUS ¹⁾, d. tot Aert, PETRUS CALCARIUS, d. tot Overasselt, THOMAS SUTPHANIENSIS, d. tot Alphen, FRANCISCUS MERWEN; d. tot Wamel;

in classi Tilo-Bommeliana: ALBERTUS SYLKART, d. tot Bommel, JOANNES LEURIUS ²⁾, d. opt fort van S. Andries, PETRUS SEGERII, d. tot Drijl, SIMON LUCAE, d. tot Eck;

in Sutphaniensi classi: BERNHARDUS STEDEMEIERUS, d. tot Sutphen, CONRADUS SAGERIUS, d. tot Westerwoort;

in Arnhemiana et Hardervicensa nullus.

XXVI. Die acta Zuit und Noorthollantschen synodi sijn met goeden contentement onses synodi gelesen.

XXVII. Deputati synodi deses jaeres continueren D. J. FONTANUS, D. G. LIVIUS, D. J. SUTERIUS. Ende in plaets SEBASTIANI DAMMANNI is verkoren WILHELMUS BAUDARTIUS.

XXVIII. Deputatus ad syn. Zuijthollandicam is gekoren EILARDUS MENIUS end ad Noortholl. D. JACOBUS BURSSETUS.

XXIX. Die plaetse om den naestvolgenden synodum te halden wert genomineert Sutphen, alwaer dan oock denselven tempestive van den classe sal utgeschreven worden.

XXX. Die erentfeste und wolgeleerte doctor FREDERICH VON DEN ZANDE, raeth und momboir, gecommiteerde van het E. Hoff tot desen synodum, alsoo oock die bovengemelte gecommiteerte des Zuit und Noorthollantschen synodi, sijn van wegen haere presentie, mededelinghe des goeten raets ende advisen door den synodum hertelijek bedanckt geworden.

XXXI. Nae geholdener censura morum is dese synodus met vrede und in enicheit met dancksegginge tot Godt gescheiden.

HENRICUS LEPLERUS, sijnodi praeses.

ALBERTUS SELCART, assessor.

HENRICUS BRUMANUS, sijnodi scriba ³⁾.

¹⁾ „Liesselius” S heeft „Licelius”, T „Sicelius”. ²⁾ „Leurius” S en T hebben „Lorius”. ³⁾ Deze handteekeningen sijn authentiek.